

11.

De Rugstreepad mag in Genk rustig kwaken

Jos Lycops, Natuurpunt afdeling Genk,
Reinpadstraat 170, B-3600 Genk.

De Rugstreepad (*Epidalea calamita*) is een pionierssoort en een warmteminnende soort. Hij voelt zich erg goed thuis in open duinen en op heide terrein met een open en schrale begroeiing van grassen, korstmossen en heide. Verder komt hij ook voor op diverse (geaccidenteerde) terreinen met losse en snelopwarmende (zand)grond. Vooral op industriële terreinen met nieuwe tijdelijke poelen – die snel opwarmen - plant de soort zich vaak voort. In de losse grond graven ze kleine holletjes om overdag te rusten en te schuilen, 's avonds en 's nachts trekken ze foeragerend rond.

In Genk is de soort te vinden in de natuurreservaten De Maten en Het Wik met hun vijvercomplexen en heidebiotopen. Ook in de grote heidecomplexen en stuifzandduinen van Schemmersberg en Opglabbekerzavel komt hij voor. Tenslotte zijn de voormalige industrieterreinen van de steenkoolmijnen geliefde biotopen omwille van hun losse, vergraven, snel opwarmende bodem en de aanwezigheid van vele poeltjes.

Bedreigingen voor de Rugstreepad zijn vooral het verlies aan open heide, de versnippering en isolatie van leefgebieden waardoor migratie bemoeilijkt wordt, de slechte waterkwaliteit door verzuurde neerslag, de toename van exotische vissen in vijvers en poelen en tenslotte het verdwijnen of verbossen van poelen en waterpartijen.

Zoals in het actieplan (Peusens, 2008) aangegeven is de Rugstreepad een mascotte voor natuurverbindingen en een voorbeeld van hoe wonen, werken en natuur samen kunnen gaan.



Foto's: Freddy Janssens

Verwezenlijkingen

Terreinacties

Veiligstellen en versterken van leefgebieden

Het beheer in De Maten en Het Wik is gericht op de speciale fauna en flora in het gebied. De Rugstreepad behoort tot deze fauna en de beheeracties komen dan ook ten gunste van deze soort. Werken werden uitgevoerd in het kader van het veiligstellen van het bestaande leefgebied en de versterking van deze leefgebieden voor amfibieën. Zo werden enkele be-

langrijke vijvers in De Maten weer hersteld of geherprofileerd zodat de (exotische) visstand beter beheerd kan worden. Tijdens het aflaten van de vijvers wordt ook de vis afgevangen en gesorteerd waarbij de inheemse vis wordt teruggezet en de exotische of uitheemse vissen worden afgevoerd. Daarnaast werden de omliggende heidegebieden opengekapt en op de duinen werd gezorgd voor stroken met open zandbodem door de vegetatie te plaggen.

Op de Schemmersberg en de Zonhoverheide ligt het zwaartepunt van deze soort rond de voormalige wetzandkuil. Het onderzoek omtrent de sanering van deze kuil is afgerond en de sanering zal samen met de aanleg van



poelen uitgevoerd worden in 2010. Het heideherstelproject is uitgevoerd en de corridor door het bos naar de silicaatsteengroeve is opgenomen in het bosbeheerplan.

Op de industriële terreinen is geen actie uitgevoerd, met name de renaturatie van de terreinen van de silicaatsteengroeve noch het visvrij maken/houden van regenwaterbufferbekkens.

Op de voormalige mijnterreinen van Winterslag werden in de loop van het project geen acties uitgevoerd. Winterslag is als terrein nog steeds in ontwikkeling.

Het regenwaterbufferbekken werd in 2009 niet meer gebruikt door de Rugstreeppad omdat de opschietende vegetatie en struiken de snelle opwarming van het water door de zon verhindert.

Op de voormalige mijnterreinen van Waterschei werd een schaapskudde met herder ingezet, op de voormalige terrils en op de Opglabbekerveld en omgeving. De bedoeling van deze maatregel is de vegetatie open houden en een maximale oppervlakte open zand garanderen, wat goed is voor de Rugstreeppad.

Het Ruimtelijk Uitvoeringsplan voor KRC Genk is een feit, maar er worden geen infiltratie- of bufferbekkens aangelegd.

Het landschapsplan voor het bedrijventerrein van Waterschei is in uitvoering. Een reeks regenwaterbufferbekkens werd in 2009 aangelegd en één ervan werd datzelfde jaar reeds gekoloniseerd door Rugstreeppad die er zich voortplantte. De zandige randen van de bek-

kens werden na de zomer met gras ingezaaid en zijn dus niet langer geschikt als landbiotoop voor de Rugstreeppad.

Op het nieuwe industrieterrein van Zwartberg werd de inrichting van het industrieterrein afgerond en is er nu geschikt water- en landbiotoop aanwezig. In de aanwezige vijver bevindt zich echter vis. Er werden roepende mannetjes waargenomen, maar er werd geen voortplanting vastgesteld. Afvissing van de vijver lijkt hier noodzakelijk.

Op het Vliegastort Sledderlo werden geen acties uitgevoerd.

Verbinden en verbreiden van de leefgebieden

Vele voorgestelde verbindingen zijn nog niet gerealiseerd en blijven een zwakke schakel in het verhaal. De provinciale natuurverbinding 24 van De Maten over het spoor naar Waterschei is wel als pilootproject gestart maar heeft alsnog tot weinig concrete acties op het terrein geleid.

In de Stiemerbeekvallei is in de zomer van 2008 en 2009 een tiental poelen aangelegd of hersteld conform het erkenningsdossier en beheerplan, maar de verstedelijking blijft hier de migratie bemoeilijken.

Voor het realiseren van nieuwe kerngebieden werd het ven op Horensberg in 2009 hersteld. Dit ven heeft nu weer een open, ondiepe, snel-opwarmende waterpartij. Bovendien is er voldoende open zandbodem in de omgeving aanwezig. In dit gedeelte van Genk moet dit zeker een impuls voor de Rugstreeppad kunnen zijn.

Ook het regenwaterbufferbekken langs de Kaatsbeek heeft een schitterende opknopbeurt gehad en heeft nu de potentie om als kerngebiedje te functioneren voor verdere kolonisatie van de omgeving. Het nabijgelegen natuurgebied langs de Kaatsbeek werd recent door de stad Genk in beheer gegeven aan Natuurpunt, via geschikt beheer zal de populatie hier nog versterken.

Communicatie

Communicatief is de Rugstreeppad een moeilijke soort. Amfibieën zijn eerder onbekend bij de bevolking en zeker padden hebben het

imago van vieze beesten waarbij men griezelt of aan heksen denkt. Bovendien zijn ze nachtactief met, weliswaar een heldere verdragende, maar weinig gekende paarroep. Rugstreeppadden vindt je niet in de oudere woonwijken of tuinen, eerder in nieuw aangelegde wijken of industrieterreinen.

In het gemeentelijke infoblad verschenen regelmatig artikelen over de Rugstreeppad. Natuurpunt organiseerde in De Maten en op de Schemmersberg enkele wandelingen waarbij de Rugstreeppad en andere amfibieën in de kijker werden gezet. Deze wandelingen waren gekoppeld aan een informatie-avond. Deelnemers kregen ook uitleg over de inventarisatiemethodes voor de Rugstreeppad.

Er werd ook gecommuniceerd rond een aantal acties op het terrein, zoals heide- of vijverherstel. De Rugstreeppad werd hierbij als doelsoort vermeld. Toch blijft het moeilijk verklaren dat bomen gekapt worden voor een diertje dat men quasi nooit ziet.

Monitoring

De Rugstreeppad is geen evidente soort om systematisch elk jaar te inventariseren vermits Genk de op één na de grootste Limburgse gemeente is en inventarisaties 's avonds en 's nachts dienen te gebeuren.

De soort werd een eerste keer grondig geïnventariseerd in het kader van het VLINA-poelenproject (2002). De Rosi (2007) bracht in het kader van haar thesiswerk deze soort nogmaals in kaart. In 2009 inventariseerde Jambon nogmaals de Rugstreeppadden in Genk. Daarnaast wordt er jaarlijks geïnventariseerd door vrijwilligers van Natuurpunt. De gegevens zijn deels verwerkt in thesissen en eindwerken of werden via 'www.waarnemingen.be' doorgegeven.

Voor de periode 2000-2009 zijn er thans heel wat gegevens voorhanden waarmee later een tijdreeks kan opgebouwd worden. De puntlocaties waar de laatste drie jaar Rugstreeppadden waargenomen werden, geven we in figuur 1 weer.

Kansen en knelpunten

De laatste twee jaren wordt vastgesteld dat de Rugstreeppad het moeilijk heeft op diverse lo-



Foto: Ella Baert

caties. Zo is de lage grondwaterstand in de silicaatsteengroeve in 2008 en 2009 een zware tegenvaller geweest en is de opschietende vegetatie in de poelen in Winterslag niet bevorderlijk. Hoopvol is dan weer dat op enkele nieuwe plaatsen in Waterschei kolonisatie vastgesteld werd. Op enkele andere plaatsen handhaaft de soort zich. Dit werd aangetoond door de vondst van juvenielen.

Conclusies

Er werden heel wat terreinacties gerealiseerd

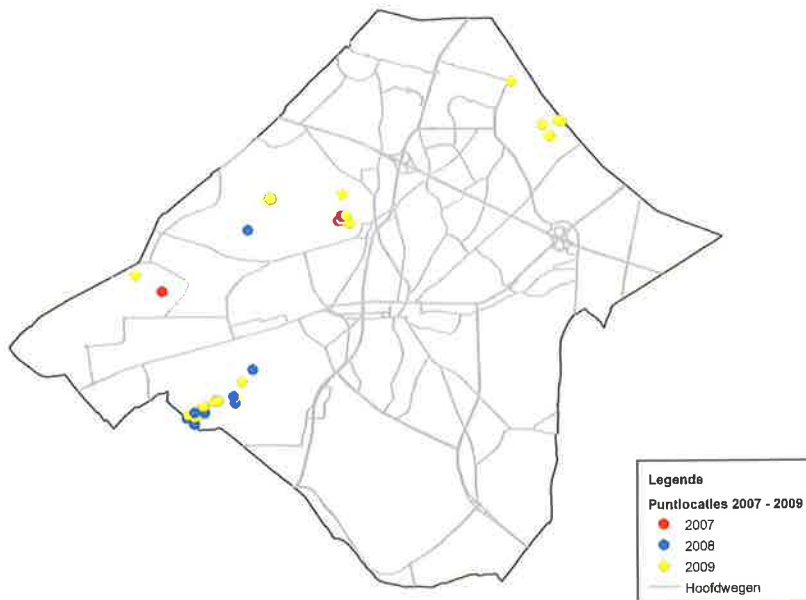
door de stad en de terreinbeherende organisaties. De Rugstreeppad heeft echter zijn rol als mascotte voor de biodiversiteit en de provinciale natuurverbindingen nog niet kunnen spelen. Bij het verwezenlijken van natuurverbindingen zijn dan ook veel spelers betrokken, die gebonden zijn aan heel wat regelgeving. Veel regels en weinig middelen.

De verwachtingen voor de soort zijn de volgende jaren hooggespannen als de resultaten van de inspanningen zichtbaar worden. Hopelijk is dit dan weer een impuls om verder te

werken aan de realisatie van natuurverbindingen.

Referenties

- COLAZZO, S., P. BAERT, F. VALCK & D. BAUWENS, 2001. Kwantificeren van recente veranderingen in status van amfibieën en hun biotopen in het landelijke gebied. VLINA 00/02. Rapport Instituut voor Natuurbehoud. R.2002.03. Instituut voor Natuurbehoud, Brussel, 120 pp.
- DE ROSI, D. (2007). Verspreiding en noden van de Rugstreeppad in Genk. Eindproject, derde Bachelor Biologie, Universiteit Hasselt. 36 pp.
- PEUSENS, E. (ed.), 2008. ACTIEPLAN GENK. Rugstreeppad (Nr. 10). Een uitgave van de provincie Limburg, D/2007/5857/66, 95 pp



Figuur 1. Verspreiding van de Rugstreeppad in Genk de laatste drie jaar (bron: Herpetologische werkgroep LIKONA, Hyla, Debbie de Rossi, Wim Jambon)

Summary

The city of Genk adopted the natterjack toad (*Bufo calamita*), a pioneer species that often can be found on building sites, near quarries or even on industrial terrains and mining sites. This species needs open sand in which he can dig himself into and shallow sunny fish free pools. These can be found all over the municipality and are often managed in favor of the toad. On some terrains ponds disappeared or grass and trees appeared, making the area unsuitable for the species. To create additional open sandpatches, sheep are being herded on Oplabbekerzavel and the former mining grounds of Waterschei. Thusfar corridors to connect these habitats, have not been created. The number of natterjack toads in Genk the last couple of years remained stable.